

PERUSASIOITA TAIMIEN ISTUTTAJILLE

Arboretum Mustila 2013

Milloin on oikea aika istuttaa?

Pienet, astioissa tai kennossa kasvatetut taimet voi periaatteessa istuttaa aivan milloin vain, kunhan huolehtii siitä että ne eivät kuivu istutuksen jälkeen. Keväinen kasvuunlähdön aika on hyvää istutusaikaa erityisesti ainavihannille kasveille, mutta silloin on huolehdittava riittävästä kastelusta, sillä kevät ja alkukesä ovat Suomessa yleensä kuivia aikoja. Pienijuurinen taimi tarvitsee runsaasti vettä lähtiessään kasvuun, ennen kuin se ehtii ulottaa juurensa syvempiin maakerroksiin.

Mustilassa istutamme eniten vasta elo-, syys- ja lokakuussa, jolloin on enemmän aikaa eikä kastelusta tarvitse yleensä huolehtia. Syysistutus sopii kokemustemme mukaan hyvin useimmille lehtipuille; ainavihannille kasveille ja aroille lehtipuille on joskus seurannut talvehtimisongelmia.

Oikea kasvi oikeaan paikkaan

Istutuspaikan valinnassa on kauneusarvojen lisäksi otettava ehdottomasti huomioon kasvin omat kasvupaikkavaatimukset. Toiset kasvit vaativat aivan tietynlaisen ympäristön hyvin viihtyäkseen, toiset sopeutuvat useammanlaisiin kasvupaikkoihin, mutta ei ole olemassa kasvia joka menestyisi missä vaan. Lajikohtaisista kasvupaikkavaatimuksista kerrotaan myyntitaimien esittelytauluissa sekä arboretumin kasviesittelysivuilla (www.mustila.fi/kasvit).

Istutuskuoppa vai istutuskumpu?

Maanparannuksen tehtävänä ei (paitsi pienillä kasveilla) ole luoda kasville sopivaa kasvualustaa vaan tarjota muutoinkin riittävän sopivalla kasvupaikalla eväät hyvään kasvuunlähtöön. Istutuskuoppaa ei täytetä ostromullalla, vaan maanparannusaine sekoitetaan kuopasta nostettuun maahan. Tällöin istutuskuopasta ei tule liian selvärajaista ja juuristo lähtee levittäytymään myös istutuskuopan ulkopuolelle.

Maanparannusaineita on monia. Moreenimaahan sotketaan multaa ja turvetta, savimaahan sen lisäksi hiekkaa ja hiekkamaahan kernaasti myös rakeiseksi murentunutta savea. Sopiva määrä riittävän maatunutta kompostia tai lantaa tekee hyvää useimmille kasveille.

Matala ja leveä istutuskuoppa on parempi kuin syvä ja kapea. Savimaahan ei pidä kaivaa kuoppaa, johon vesi jää seisomaan, vaan istuttaa kumpuun. Kuohkeaa maata vaativille kasveille kuten alppiruusuille ilmavasta seoksesta tehty kohopenkki on jäykällä savimaalla ainut vaihtoehto.

Paakku- ja astiataimia käsitellään eri tavoin

Paakkutaimet lähtevät yleensä juurtumaan ongelmitta. Jos paakku on juuttikangassäkissä, riittää että avataan istutuksen jälkeen säkin solmut, sillä maahan haudattu kangas maatuu melko nopeasti. Jos säkkikankaassa on nailonia tai muuta keinokuitua, se pitää poistaa kokonaan, sillä se ei maadu vaan jää myöhemmin kuristamaan juuristoa.

Astiataimien ja isoimpien kennotaimien juuristo kiertää usein astian reunoja pitkin. Niitä ei saa jättää kiepille tai mattomaiseksi pinnaksi vaan ne on avattava ja levitettävä istutusalueelle. Muutoin se ei välttämättä lähde koskaan juurtumaan kunnolla.

Puuvartisten kasvien taimet on ehdottomasti istutettava niin että juurenniska tulee maanpinnan tasalle, siihen missä se on koko ajan ollutkin. Jos juuripaakun hautaa syvälle maahan, juuristo alkaa kärsiä hapenpuutteesta. Jos juuret jättää maanpinnan yläpuolelle, ne kuivuvat.

Yhtä oikeaa istutusväliä ei olekaan

Istutusväleistä kysytään usein, mutta kysymykseen istutusväleistä ei voi antaa yksiselitteistä vastausta. Kyse on siitä, halutaanko kasvattaa yksittäispuu, ryhmä vai metsikkö. Yksittäispuu tarvitsee runsaasti tilaa ympärilleen; metsikkö tai pensaikko taas on kasvatettava tiheänä.

Säännölliset istutusvälit näyttävät suomalaisessa ympäristössä yleensä luonnottomilta ja miellyttävät silmää vain säännönmukaisessa muotupuutarhassa. Muut kuin barokkipuiston rakentajat voivat hyvin istuttaa taimensa epäsäännöllisin välein, myös lähekkäin niin, että niiden latvukset leikkaavat toisiaan, erityisesti jos on kyse saman lajin ryhmäistutuksesta.

Tärkeää on huomioida kasvin oletettu lopullinen koko ja varata sille siinä suhteessa riittävästi tilaa. Mustilassa myytävien taimien yhteydessä on ilmoitettu puun tai pensaan arvioitu *lopullinen* koko täysikasvuisena. Maksimikoko saavutetaan aivan optimaalisella kasvupaikalla; muutoin kasvi jää lopultakin pienemmäksi. Jos puu on valoavaativa, latvus tarvitsee tilaa ympärilleen. Varjopuun latvukset voivat kasvaa toistensa lomassa tai kerroksittain isompien puiden alla.

Kastele kerralla kunnolla

Tärkein kastelu tapahtuu istutuksen yhteydessä: istutuskuoppa kastellaan perusteellisesti jo ennen istutusta ja uudestaan heti kun taimi on maassa. Istutusvuonna taimi hyötyy jatkossakin kastelusta, varsinkin kuivina kesinä. Parempi on kastella harvoin (esim. viikon välein) ja kunnolla (useita kymmeniä litroja vettä) kuin usein ja tipoittain. Juuristo hakeutuu sinne missä vettä on: kun istutuksen kastelee kunnolla ja antaa sitten pintamaan vaikka hieman kuivahtaakin, juuristo hakeutuu syvempiin maakerroksiin, mutta jos vain pintamaa on märkä, kasvi kasvattaa pinnallista juuristoa ja altistuu myöhemmin kuivumiselle. On seurattava ettei maa kastelun jälkeen painu kuopalle eivätkä juuret huuhtoudu paljaaksi.

Varovasti saksien kanssa

Kasvin leikkaaminen ei ole itsetarkoituksellista toimintaa. Kasveja leikataan kuten ihmisiäkin vain silloin, kun on hyvä syy; esim. poistetaan kuolleita tai vioittuneita oksia. Puun tai pensaan on yleensä paras antaa kasvaa omaan luonnolliseen muotoonsa, toiset säännöllisiksi ja toiset epäsäännöllisiksi. Kumpikin on kaunista, mutta tämän kauneuden voi helposti pilata leikkelemällä. Eniten oikeanlaisesta leikkaamisesta hyötyvät hedelmäpuut ja tietyt koristepensaat.

Talvenkestävyystiedot ovat aina arvioita

Mustilassa myytävillä taimilla ilmoitetaan arvioitu talvenkestävyys roomalaisin numeroin merkityillä vyöhykkeillä. Ne eivät kuitenkaan voi olla muuta kuin suuntaa-antavia arvioita, sillä 1) talvehtimiseen vaikuttavat hyvin monet tekijät, 2) kaikista kasveista ei ole tiedossa pitkäaikaisia viljelykokemuksia, ja 3) kasvupaikan pienilmasto voi vaikuttaa vähintään yhden vyöhykkeen verran suuntaan tai toiseen. Vyöhykettä tärkeämpi on oikeanlainen kasvupaikka.

Talvisuojauksesta ei tarvitse murehtia, jos kasvi itsessään on kestävä. Pieninä taimina kasvit ovat arimmillaan, ja menestymisen ääri rajoilla suojaaminen havuilla ja lumella on silloin hyödyksi. Ainavihannat kasvit ovat usein herkkiä ahavalle eli keväturingon ja -tuulen kuivattavalle vaikutukselle. Lehtipuille ja pensaille suurin vaaratekijä talvella ovat nälkäiset eläimet.

Muisti pettää ja nimilaput haalistuvat

Ostetun kasvin nimi unohtuu yleensä hyvin nopeasti. On parempi laittaa kasvista tiedot heti ylös muistikirjaan tai istutuskarttoihin. Itse kasviinkin voi laittaa nimilappuja, mutta kestävä ja halpaa nimilappuratkaisua ei kukaan ole keksinyt. Lyijykynän jälki nimisäleessä kestää yllättävän hyvin.

Arboretum Mustila seuraa uusia ja vanhoja kasvikantojaan ja on kiinnostunut ottamaan vastaan tietoja niiden menestymisestä eri puolilla Suomea. Toivommekin kasviharrastajien kirjoittavan muistiin paitsi ostamiensa taimien nimet myös niiden alkuperätiedot. Saman kasvilajin eri alkuperien välillä voi joskus olla suuriakin eroja talvenkeston tai ulkonäön suhteen.

Vuodesta 2008 lähtien alkuperätiedot on pyritty pitämään näkyvästi esillä myyntitaimien yhteydessä. Oleellisin tieto on siemenkoodi, tavallisesti K09-alkuinen numerotunnus, jonka avulla kasvit voidaan yhdistää siemenrekisterissä oleviin keruupaikkatietoihin.